

Цікаві та маловідомі факти про українських козаків

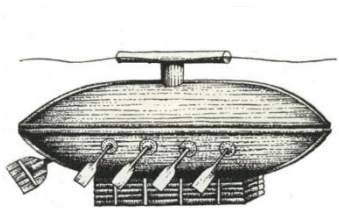
Українське козацтво надзвичайно цікаве та важливе явище в історії як країни так і світу. Козаки дивували, та захоплювали, надихали митців на створення своїх шедеврів, берегли рідну культуру та звичаї. Згадки про козаків зустрічаються й в зарубіжних джерелах. Однак козаки були не просто вояками, адже поряд силою, мужністю, розумом, хитрістю повсякчас зустрічається елемент загадковості та містики.

То можливо запорожці були не такими вже й звичайними лицарями?

Пропонуємо поринути в захоплюючий світ козацтва з підбіркою найцікавіших фактів про них.

Однією з важливих переваг козаків, окрім сили, зброї та неперевершеної бойової майстерності були хитрість та не аби яка кмітливість. Практично завжди запорожці непомітно підкрадалися до своїх ворогів, та заставляли їх зненацька, забезпечуючи собі тим самим більше шансів на перемогу. Не можна не згадати про унікальні та оригінальні козацькі човни, що використовувалися для походів. Як це не дивно, але козацькі судна можна сміливо назвати праобразом сучасних підводних човнів, адже вони були побудовані особливим чином, з використанням подвійного дна. Між двома днищами човна розміщували вантаж-баласт, завдяки якому судно занурювалося в воду, це давало можливість непомітно підпливти до недругів. Перед боєм же цей баласт викидався, а човен несподівано для ворога виринав на поверхню, це ставало справжнім шоком для ворогів, адже ніхто навіть не думав що човен з козаками може виринути з морських глибин. Задля досягнення такого ж ефекту несподіванки часто використовували й інший метод, а саме перевертали чайки догори дном. Козацькі чайки були і лишаються неперевершеними зразками суднобудування, ці човни були надзвичайно міцні, але в той же час легкі та маневрені.

Цікаво, що одним з перших демократичних об'єднань в світі прийнято вважати Запорізьку Січ. Всі рішення та питання стосовно життя, побуту та діяльності вирішувалися на загальних зборах-радах, шляхом голосування. І якщо зважати на обставини які спонукали до приходу людей на Січ, а саме соціальна несправедливість, то цей факт не здається таким вже й дивним.

Також Запорізьку Січ по праву вважають першими політичним формуванням на території нашої країни. Січ мала всі ознаки республіки, була повністю незалежна й більшість європейських країн намагалися встановити з нею дипломатичні зв'язки.

Помилково думати, що у мирний час основною забавкою козаків була пиятика. Звісно без міцних напоїв обходилося не завжди, але все ж козаки полюбили культурний відпочинок, вони грали на різноманітних музичних інструментах, танцювали, співали пісень та влаштовували показові поєдинки на втіху собі та оточуючим. Також доволі багато справ в козаків було й по господарству, адже жінок на січі не було взагалі. В походах вживати міцні напої було суворо заборонено, а порушення цієї заборони прирівнювалося до зради й могло каратися смертю.

Звісно сімейне життя козаків, було складним, а інколи його й взагалі не було, але козаки знаходили друзів-побратимів на Січі, за для яких були ладні на все. Існують міркування що в козаків був особливий обряд-ритуал, під час якого воїни-побратими обмінювалися своїми натільними хрестиками, що уособлювало вірність один одному.

Закони та правила на Січі були суворими та інколи жорстокими. Так за крадіжку чи вбивство побратима, винуватець не те що повинен буде розплачувався своїм життям, а робив це в доволі жорстокій формі: його могли бити кийками чи навіть поховати живцем в домовині разом з небіжчиком. Можливо це було зовсім не гуманно, але дисципліна в козаків була відмінна.

Надзвичайним явищем в козацькому світі були особливі хлопці та чоловіки, так звані характерники. За переконаннями своїх сучасників походили вони від древніх, ще язичницьких, волхвів, які вмели пророкувати майбутнє та володіли таємними знаннями. Згідно теорій деяких вчених, факт існування характерників можна пояснити наступним, після прийняття християнства на Русі язичників почали переслідувати греки та князі. Тому, для волхви починали тікати та створювати невеликі об'єднання – січі, подалі від великих міст. Саме в таких об'єднаннях волхви навчали воїнів всім особливостям бойових мистецтв, звичаям, обрядам та передавали свої знання. Про козаків-характерників згадують наступне, «їх ні вода, ні вогонь, ні шабля, ні звичайна, не срібна, куля не брала», що вони «могли плавати на човнах по підлозі, відкривати замки без ключів, переходити

водойми по цинонках з лози чи сукняній повсті, бачити навкруг себе за кілька верст, брати

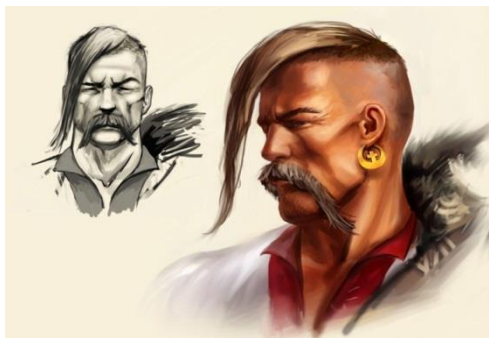

в руку розпечені ядра та залізо, влазити та вилазити з міцно зшитих чи зав'язаних мішків, перетворювати вершників на птахів, людей у кущі, а самі могли «перекидатися» на котів, залазити в відро та плисти в ньому під водою тисячі верств»...

Козаки не лише користувалися своїми власними знаннями, вони збагачували та запозичували свої вміння досягненнями й інших народів. Так існують згадки що на Запорізькій Січі жили іноземні гості та представники близько 20 національностей. Окрім гостей, козаки їх старшина та гетьмани доволі багато подорожували, знайомлячись з культурою, науковими здобутками та звичаями інших націй, тим самим збагачуючи свою.

Одного загального прапора в козаків не існувало, кожна сотня чи полк мали свої власні стяги, однак починаючи з 17 століття з'являються згадки про головний прапор запорізької січі. На цьому стязі було зображено Архангела Михаїла на червоному фоні з одного боку, а з іншого білий хрест, золотаве сонце, півмісяць та зорі. А своєрідним символом-гербом став образ козака з мушкетом.

Незвично та цікаво що на козацьких прапорах доволі часто зображували шестикутну зірку. Згідно давніх переконань та вірувань, це був знак гармонії, який міг символізувати окремий рід чи бути символом магії.

Одним з невід'ємних атрибутів козака була його зачіска та вуса, за думками більшості дослідників, запорожці успадкували цю традицію від своїх предків язичників. Традиція голити обличчя та голову дійшла Київської Русі від місцевих племен, а з часом дійшла й до запорізьких козаків. Згідно історичних дослідженні у древніх слов'ян не було жодного божества з довгим волоссям чи бородою, отже такий зовнішній вигляд вважався божественним. Хоча на противагу цій теорії існує легенда, що козаки вважали себе надто грішними щоби потрапити до раю, а отже може Господь змилюється над ними й витягне з пекла за чуба. Козаки вважали, що як загинуть на війні, їх янгол в небо понесе за чуприну. Цікаво що така легенда та зачіска притаманна не лише українським козакам. В давні часи оселедців вистригали й єгипетським фараона, й індіанцям з далеких племен, й татарам, персам, японським самураям та багатьом іншим також згадки про таку зачіску можна зустріти в різних казках та легендах, згадайте хоча б турецького Джина. Практично для

всіх народів де використовувалась зачіска «оселедець», вона символізувала «промінь сонця», головною відмінністю між козацькими оселедцями та іншими народами було його місце положення, так запорожці вистригали чуб на лобі, в той час як інші робили його на потилиці чи по центру голови.

У запорожців був цікавий звичай, тримати курені завжди відкритими, так мандрівник чи перехожий міг зайти туди, відпочити, поїсти, погостювати та рушити далі в дорогу, навіть якщо господаря не було вдома. Однак, на противагу цій гостинності, існувало суворе правило, виносити з куреня нічого не можна, в інакшому випадку суворе покарання. Також якщо хтось знаходив якусь річ на Січі, її прив'язували до високої палиці чи стовпа і якщо за 3 дні власник не знаходився, ця річ переходила у власність того хто її знайшов.

Подейкують, що на Хортиці й досі росте дуб, оспіваний козацькими легендами, думами та піснями. В деяких з них розповідається про обряди та ритуали, які проводили перед боєм. Місцеві жителі переконані, що тому дубові вже 700 років.

Походження самого терміну «козак» оповите різноманітними теоріями. Так згідно переконань деяких польських вчених, поняття козак пішло від імені відомого ватажка Козака, який майстерно боровся з татарськими завойовниками. Ще одна теорія походження цього поняття, базується на слові «коза», адже козаки були хитрими й могли проникнути будь-куди. В перекладі з турецької «козак» означає «розбійник, волоцюга», логічно допустити що саме таке прізвисько турки давали українським воїнам. Очевидно саме воно й прижилося, та з часом втратило своє негативне значення.

Цікавим історичним фактом є й те що українські козаки добралися й до Америки. Так Джон Сміт, засновник одного з перших поселень британців на американському континенті, брав участь в боротьбі з турками та татарами й потрапив в полон. Сміта з полону врятували запорізькі козаки, він гостював на Січі звідки й повернувся до Англії, куди й запросив своїх рятівників. Саме в цей період англійці вирішили заснувати першу колонію на території Америки. Джон Сміт вирушив у цю подорож прихопивши з собою декількох козаків, що виявили бажання подорожувати разом з ним. Саме так українці допомагали засновувати Америку.